

Methotrexaatbehandeling bij een buitenbaarmoederlijke zwangerschap, zwangerschap met onbekende locatie (ZOL) en persisterende mola zwangerschap

Bij u is een buitenbaarmoederlijke zwangerschap, zwangerschap met onbekende locatie (ZOL) of een persisterende mola zwangerschap vastgesteld. Met uw behandelend arts is afgesproken om op dit moment geen operatie te doen, maar u te behandelen met methotrexaat (MTX).

MTX is een vorm van chemotherapie. Het zorgt ervoor dat snel delende weefsels zoals het groeiende placentaweefsel, afgebroken wordt. Op die manier kan het lichaam het placentaweefsel opruimen en verdwijnt de buitenbaarmoederlijke zwangerschap, zwangerschap met onbekende locatie of persisterende mola zwangerschap. Of de afwijkende zwangerschap verdwijnt, wordt duidelijk met bloedonderzoek. Als het zwangerschapshormoon (hCG) nog in het bloed aanwezig is, geeft dat aan dat er nog placentaweefsel actief is. De buitenbaarmoederlijke zwangerschap, zwangerschap met onbekende locatie of persisterende mola zwangerschap is dan nog niet verdwenen.

Van de 10 vrouwen werkt bij 8 tot 9 vrouwen een behandeling met MTX goed. Een operatie is dan niet nodig.

Buitenbaarmoederlijke zwangerschap

Bij een zwangerschap buiten de baarmoeder groeit de zwangerschap niet op de juiste plek. De zwangerschap kan bijvoorbeeld groeien in een eileider, in de eierstok of los in de buikholte. Uit deze zwangerschap kan geen baby geboren worden. Deze zwangerschap kan zelfs gevaarlijk zijn voor de vrouw.

Zwangerschap onbekende locatie (ZOL)

Bij een zwangerschap met onbekende locatie ziet de arts met de echo geen zwangerschap in of buiten de baarmoeder. Meestal is het te klein om met de echo te kunnen zien en vaak is er sprake van geen levensvatbare zwangerschap. Wel maakt deze zwangerschap het zwangerschapshormoon hCG. Als dit zwangerschapshormoon in het bloed niet voldoende daalt, kan de arts een behandeling met MTX adviseren.

Persisterende mola-zwangerschap

Een mola-zwangerschap is een bijzondere vorm van een niet goed aangelegde zwangerschap in de baarmoeder. Het is een goedaardige zeldzame ziekte die wordt veroorzaakt door een abnormale ontwikkeling van de placenta (zie ook UMCG protocol Mola-zwangerschap). Indien na operatieve behandeling middels curettage het hCG verhoogd blijft kan sprake zijn van persisterende mola-zwangerschap en is behandeling met chemotherapie aangewezen.

De behandeling

Er zijn verschillende MTX-behandelingen mogelijk. Welke behandeling u krijgt, hangt af van de hoeveelheid zwangerschapshormoon in uw bloed en het type zwangerschap (zie hierboven). Uw behandelaar bespreekt met u welke behandeling u krijgt:

- 1 keer een injectie met MTX
- Een meerdaagse kuur van 4 injecties om de dag in combinatie met folinezuur

Voor een éénmalige injectie komt u 1 keer naar het ziekenhuis. U krijgt op de afdeling een injectie met MTX in de bilspier. U kunt hierna weer naar huis.

Een kuur met 4 injecties duurt een week. Op de afdeling krijgt u op dag 1 een injectie met MTX in de bilspier. U kunt hierna naar huis. U komt voor de volgende 3 injecties terug op dag 3, 5 en 7. Alle injecties krijgt u op hetzelfde tijdstip. U krijgt een recept mee voor de 4 tabletten folinezuur 15 mg.

Folinezuur haalt u bij uw apotheek. U neemt 24uur na elke injectie 1 tablet folinezuur. Dit is nodig om te zorgen dat er voldoende bloedcellen worden aangemaakt. Folinezuur vermindert de bijwerkingen van methotrexaat en is goed voor het herstel van uw lichaam. Het zorgt ervoor dat de gezonde cellen minder beschadigd raken door methotrexaat.

Het schema ziet er dan als volgt uit:

	Dag 1	Dag 2	Dag 3	Dag 4	Dag 5	Dag 6	Dag 7	Dag 8
Methotrexaat	X		X		X		X	
Folinezuur		X		X		X		X

Na de acht dagen volgen zes dagen rust. In totaal duurt de gehele kuur dan 14 dagen. Op de laatste rustdag of eerste dag van de nieuwe kuur laat u uw bloed prikken om te zien of het zwangerschapshormoon hCG is gedaald en daarmee of de kuur aanslaat. Hoeveel kuren u nodig heeft, hangt o.a. af van de hoogte van het hCG in het bloed en het soort zwangerschap vooraf aan de kuur. Streven is dat het hCG gedaald is naar een normaalwaarde in het bloed. Afhankelijk van het soort zwangerschap vooraf aan de kuur kan dit een aantal weken tot maanden duren.

Alleen in geval van een persisterende mola-zwangerschap waarvoor behandeling met MTX was geïndiceerd komt u, na volledige normalisatie van het hCG (hCG niet meer te meten in het bloed), nog in aanmerking voor nog twee consolidatiekuren.

Bijwerkingen

Het gebruik van MTX kan bijwerkingen hebben. Gebruik tijdens de behandeling in elk geval geen antibiotica, alcohol, NSAID's zoals ibuprofen, diclofenac en naproxen. Deze medicijnen kunnen ervoor zorgen dat u meer last heeft van de bijwerkingen van MTX. Als u deze medicijnen toch nodig heeft, overleg dan eerst met uw arts.

U kunt 1 of meer van de volgende klachten krijgen:

- **Buikpijn**
Dit begint vaak 6 tot 7 dagen na de start van de behandeling. De buikpijn gaat meestal binnen een paar dagen over. Neem paracetamol tegen de ergste pijn. Gebruik geen andere pijnstillers. Heeft u heel erg buikpijn of vertrouwt u het niet, bel ons dan.
- **Droge/ prikkelende ogen door irritatie van het oogslimvlies**
Eventueel kan uw arts oogdruppels voorschrijven.
- **Hoofdpijn**
- **Ontsteking van de longen (pneumonie, zeldzaam)**
Bloedarmoede en daling van het aantal witte bloedcellen door onderdrukking van de werking van het beenmerg.
- **Huidveranderingen**
Door MTX kan de huid droog worden en jeuk ontstaan. Gebruik regelmatig een ongeparfumeerde vette lotion en ga niet in de zon.
- **Invloed op menstruatie en seksualiteit**
Geslachtsgemeenschap in de eerste weken wordt ontraden vanwege de kans op een inwendige bloeding. Wordt niet zwanger binnen 3 maanden na de behandeling. MTX is een soort chemotherapie en kan nog in de eicellen aanwezig zijn. Dat kan tijdens een nieuwe zwangerschap de vrucht beschadigen. Gebruik daarom goede anticonceptie zoals een condoom of de pil. Na 3 maanden is de MTX uit het lichaam en is een nieuwe zwangerschap geen probleem. In het geval van MTX behandeling voor een persisterende mola-zwangerschap geldt: wordt niet zwanger binnen 6 maanden, omdat de mola weer opnieuw kan gaan groeien. Wacht op medische goedkeuring van uw arts.
- **Maag/ darmklachten**
Geen zin in eten, misselijk of overgeven. Eet kleine hapjes verdeeld over de dag. Diarree meestal tijdens de eerste 24 – 48uur. Indien aanhoudend na 1 week neem dan contact met ons op. Probeer minimaal 1,5 – 2 liter (water) te drinken per dag.
- **Moehaid en slaperigheid**
Dit is normaal, neem op tijd rust.
- **Mondirritatie en/ of ontsteking van het mondslijmvlies**

Poets goed, minimaal 3 keer per dag. Gebruik een zachte borstel. Als u toch ontstekingen of afters heeft, kunt u spoelen met chloorhexidine 0,12% of Boscan. Dit kunt u kopen bij de drogist. Op de verpakking staat u hoe het moet gebruiken.

Ongeveer 3 van de 10 patiënten die behandeld worden met een eenmalige injectie methotrexaat heeft bijwerkingen. Bij een meerdaagse kuur is dit ongeveer 4 van de 10 patiënten.

Leefregels

- **Goed drinken**
Drink minstens 1,5 – 2 liter water of thee per dag. Dit is nodig zodat u goed plast en de MTX snel uit uw lichaam verdwijnt.
- **Uitscheiding**
Gedurende een aantal dagen bevatten uw uitscheidingsproducten, zoals urine, ontlasting, transpiratie en braaksel, resten MTX. Voor urine duurt dit 72 uur en voor ontlasting 7 dagen, gerekend vanaf de eerste injectie.

Enkele adviezen tijdens deze periode zijn:

- Verwijder druppels urine met toiletpapier.
- Spoel de wc na gebruik altijd twee keer door met de wc-deksel dicht om spatten te voorkomen.
- Verzamel thuis het afval met uitscheidingsproducten in dubbele afvalzakken en voer deze af met het normale huisvuil.
- Als uw kleding of beddengoed in aanraking komt met uw uitscheidingsproducten tijdens de risicovolle periode, doe dan het volgende:
 - Draag bij het reinigen van het wasgoed wegwerphandschoenen.
 - Spoel kleding eerst in de wasmachine met een koud spoelprogramma. Hierna kiest u het normale wasprogramma.
 - Was het wasgoed apart van ander wasgoed.
 - Als het niet mogelijk is de kleding onmiddellijk in de wasmachine te stoppen, bewaar dan het wasgoed in een goed afgesloten plastic zak.
 - Was na contact met het wasgoed goed uw handen.

Aanvullende behandeling bij rhesus negatieve bloedgroep

Als u een rhesus D negatieve bloedgroep hebt, zal uw arts een injectie met Anti D adviseren. Deze injectie krijgt u op de poli gynaecologie.

Controle en nazorg

Na de MTX-behandeling voor buitenbaarmoederlijke zwangerschap of zwangerschap met onbekende locatie laat u elke week bloedprikken. Zo kan de arts zien of het zwangerschapshormoon (hCG) in het bloed afneemt. Dit blijft de arts doen tot het hormoon uit uw bloed is. We bellen voor de uitslag. Ook via www.mijnUMCG.nl kunt u uw bloedsuitslagen zien. Na de MTX-behandeling voor persisterende trofoblast laat u gedurende 6 maanden elke maand bloedprikken om te controleren of het zwangerschapshormoon (hCG) in het bloed laag blijft. Na 6 maanden eindigen de controle's en is er geen bezwaar tegen een nieuwe zwangerschap.

Contact opnemen

Neem altijd contact met ons op als u bijwerkingen heeft die u niet vertrouwt, het bloedverlies niet minder wordt of als u plotseling heel erge buikpijn krijgt. U hoeft dan niet eerst uw huisarts te bellen.

Als u patiënt bent van het centrum voor Voortplantingsgeneeskunde dan neemt u contact op met het secretariaat van het Centrum voor Voortplantingsgeneeskunde

☎ (050) – 361 30 32 of ☎ (050) – 361 37 16.

Bereikbaar tijdens kantooruren van 8.00 tot 16.30uur.

Als u patiënt bent van de polikliniek gynaecologie dan neemt u contact op met secretariaat Gynaecologie ☎ 06 – 52 72 40 69 of polikliniek 06 31 62 31 38.

Van 9.30 – 11.30uur en van 13.30 – 15.30uur

Als u patiënt bent bij de Gynaecologische Oncologie kunt u contact opnemen met het secretariaat ☎ (050) – 361 30 65, bereikbaar op werkdagen van 8.00 – 16.30uur.

's Avonds en 's nachts kunt u ons bereiken via de telefooncentrale van het UMCG ☎ (050) – 361 61 61 en vragen naar de dienstdoende arts-assistent van de afdeling Verloskunde of Gynaecologie.

Als u patient bent van de medische oncologie krijgt u van uw behandeld arts een lijst van actuele telefoonnummers mee voor als u overdag of buitenkantooruren contact wil opnemen met de afdeling.

Meer informatie

- www.degynaecoloog.nl
Daar staat ook een vergelijkbare folder over het gebruik van methotrexaat voor deze indicaties.
- www.vpg.umcg.nl
Meer informatie over het Centrum voor Voortplantingsgeneeskunde.